

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

TIPS VOOR AANPAK VUURWERK- AFVAL

Water. Wegen. Werken. Rijkswaterstaat.

Jaarlijks steken 1 miljoen Nederlanders voor miljoenen euro aan vuurwerk af. Op 1 januari zijn de straten bezaaid met vuurwerkafval. Kinderen struinen de straten af op zoek naar niet afgegaan vuurwerk, met allerlei vervelend letsel tot gevolg. Wat niet iedereen weet, is dat vuurwerk ook schadelijk is voor het milieu vanwege hoge concentraties zink, lood en koper. Bovendien worden mensen onverschilliger door een rommelige omgeving met vuurwerkresten en zijn dan eerder geneigd er ander afval bij te gooien. Alle redenen om burgers op te roepen het vuurwerk snel op te ruimen en om als gemeente extra in te zetten op het voorkomen en opruimen van vuurwerkafval. Hier vindt u tips en mogelijke maatregelen voor een krachtige aanpak van vuurwerkafval.

1. Planning: integraal samenwerken

Begin door de bij vuurwerkafval betrokken afdelingen (reiniging, beheer voorzieningen, communicatie, wijkregie, handhaving) te betrekken en commitment te krijgen om samen een plan van aanpak te maken. Een plan met doelen, maatregelen, een tijdsplan en de organisatie (wie doet wat). Maak onderscheid in maatregelen die u kiest op het gebied van:

- reiniging
- voorzieningen
- communicatie
- participatie
- handhaving
- monitoren

Het is raadzaam om de aanpak van vuurwerkafval te verbinden aan de veiligheidsmaatregelen rondom oudjaar en zo mogelijk met het inzamelen van kerstbomen, zeker in de communicatie met bewoners.

2. Reiniging: Zichtbaar en snel schoonmaken

Veel gemeenten beginnen snel met reinigen. Dat is belangrijk omdat het een positieve uitstraling heeft op inwoners en bezoekers en laat zien dat de gemeente schoon belangrijk vindt. Zichtbaar reinigen heeft als positief effect dat het anderen aanzet tot opruimen.

Tips en mogelijke maatregelen:

- Reinig kort na de jaarwisseling.
- Begin, liefst s' nachts, met het reinigen van toegangswegen en hotspots.
- Reinig zichtbaar en informeer inwoners vooraf over waar en wanneer de gemeente wel en niet reinigt.
- Kondig op plaatsen waar veel auto's op straat staan, vooraf per brief aan wanneer u gaat reinigen.
- Versterk de waardering die bewoners hebben voor al het werk dat reinigers op deze dag verzetten met een vriendelijke boodschap. Bijvoorbeeld een nieuwjaarswens op de veegwagen of op de werkkleding en persoonlijke bedankjes voor vrijwilligers.
- Maak er voor de reinigers ook een gezellige dag van, begin bijvoorbeeld met een goed ontbijt.

3. Voorzieningen: Bescherm de afvalbakken en maak het inwoners gemakkelijk om op te ruimen

Met goede regelingen stimuleert u a bewoners om zelf vuurwerkafval op te ruimen en weg te gooien. Uiteraard draagt dit ook bij aan goed beheer en minder vernielingen.

Tips en mogelijke maatregelen:

- Verwijder afvalbakken op risicoplatsen.
- Voorzie afvalbakken van speciale afsluitkleppen (informeer bij de bakkenleveranciers).
- Organiseer halverwege december grofvuilacties om overlast van vreugdevuren te beperken. Bijvoorbeeld extra aanbiedmomenten, gratis wegbrengen, tijdelijke milieustraat in de wijk etc.
- Maak het gemakkelijk en zorg voor vuurwerkafval-inzamelpunten op parkeerplaatsen, verenigingen, vuurwerkverkoop punten etc.
- Plaats tijdelijke inzamelcontainers voor vuurwerk, vergelijkbaar met bladkorven in de herfst.
- Maak in diftar-gemeenten goede afspraken met de inzamelaar als u speciale voorzieningen treft voor vuurwerkafval.
- Tref een voorziening waar inwoners overgebleven vuurwerk kunnen inleveren.
- Combineer de vuurwerkinzameling eventueel met het inzamelen van kerstbomen en verbind daar een kleine sociale beloning aan zoals voor elke ingeleverde boom een donatie aan een goed doel.

4. Communicatie: Op tijd en op maat

Waar we normaal gesproken inwoners vertellen dat afval op straat weggoien niet de bedoeling is, is de boodschap bij vuurwerk anders. Namelijk snel en zelf opruimen, het vuurwerk ligt er nu eenmaal.

Vorbereiding:

- Maak onderscheid in de doelgroepen vuurwerkverkopers, afstekers, jongeren, ouders, buurtgenoten en pas de boodschap, argumenten en middelen hierop aan.
- Sluit aan op de lokale zwerfafvalcampagne (met de gebruikelijke kanalen) of maak gebruik van de Supporter van Schoon-campagne*.
- Start na Sinterklaas, dan is er voldoende aanlooptijd en blijft de boodschap goed hangen.
- Formuleer uw boodschap positief, leg de nadruk op schoon.
- Geef handelingsperspectief en opruimtips: zo veilig mogelijk, wat te doen bij nat vuurwerk, wanneer opruimen, hoe bied je de zakken aan etc.
- Neem informatie over vuurwerkafval op in de afvalwijzer.

Uitvoering:

- Zorg voor communicatiemateriaal die sleutelfiguren, organisaties en bedrijven kunnen ophangen en verspreiden (posters, kaartjes, flyers etc.).
- Zorg voor voorlichtingsmateriaal voor kinderen op scholen (brief of filmpje van de burgemeester, vuurwerkbrillen, -zakken, bericht voor schoolniewsbrieven etc.).
- Maak basisartikelen voor eigen communicatiekanalen (gemeentepagina, website, nieuwbrieven etc.) en lokale media (huis-aan-huiskrant, wijkblad etc.).
- Vraag vuurwerkverkoop punten om communicatiemiddelen in te zetten en vuurwerkzakken te verstrekken.
- Communiceer vooraf concreet over welke buurtbewoners van plan zijn hun straat te gaan schoonvegen op 1 januari (goed voorbeeld doet volgen).
- Communiceer over wat de gemeente wanneer gaat doen.
- Herinner mensen steeds aan het opruimen van vuurwerkafval (op de containers, bij de vuurwerkpunten, in advertenties etc.).

Achteraf:

- Communiceer over resultaten en aantallen, dat krijgt aandacht van de media.

Voorbeelden communicatieboodschappen:

- Wilt u ook schoon het nieuwe jaar in? Ruim op 1 januari snel uw vuurwerkafval op.
- Zorg dat uw kind op 1 januari veilig buiten kan: ruim vuurwerkafval op tijd op!
- In de Tuinstraat gaan ze vuurwerk vegen op 1 januari, u toch ook?
- Maak vuurwerkafval eerst nat, dat ruimt veiliger op.
- Begeleid uw kinderen bij het opruimen van vuurwerk, het kan gevaarlijk zijn.
- Houd de buurt gezond. In vuurwerk zit schadelijk koper, lood en zink. Voorkom dat het in de bodem komt, ruim het op!
- Kijk! Zoveel opruimers actief, zoveel acties, zoveel veegwagens, zoveel ingezameld afval.

*In de webshop van NederlandSchoon zijn hulpmiddelen en kant-en-klare communicatiemiddelen te bestellen voor een opruimactie.

5. Participatie: Betrek verenigingen en activeer bewoners

Schoonambassadeurs, jongerenverenigingen, scholen, sportclubs, buurtverenigingen, woningcorporaties, scouting, verkooppunten en andere sleutelfiguren kunnen helpen bij het aanmoedigen van opruimacties op nieuwjaarsdag. Zij staan dicht bij de doelgroep. Maak er gebruik van door ze te betrekken bij uw aanpak en hen te voorzien van hulpmiddelen en communicatietools.

Tips en mogelijke maatregelen:

- Verspreid afvalzakken voor vuurwerkafval met vuurwerktips. Liefst huis-aan-huis met een brief van de burgemeester. Dit kan ook via de vuurwerkverkooppunten en scholen. Roep bewoners op deze zak te gebruiken en verbindt er een actie aan. Bijvoorbeeld een spaarkaartsysteem voor volle ingeleverde zakken met een beloning voor een volle kaart of voor elke ingeleverde zaak een donatie aan een lokaal doel.
- Activeer de vrijwilligers van eerdere opruimacties en adoptanten en benadruk in de communicatie hun rol (als adoptant vindt u schone straten van belang...).
- Maak zoveel mogelijk persoonlijk contact met de sleutelfiguren (via de gemeentelijke personen die het dichtste bij de sleutelfiguren staan), licht de plannen toe en vraag hun ideeën en hulp.
- Stel een beloning in het vooruitzicht of ondersteun een afsluitende activiteit.
- Geef buurtbewoners vooraf hulpmiddelen voor het schoonmaken, zoals speciale vuurwerkzakken en bezems.
- Betrek vuurwerkverkooppunten door ze te voorzien van communicatiemateriaal en vraag of ze inleverlocatie willen zijn, bijvoorbeeld met een inzamelcontainer voor de deur. Beloon hen met publiciteit. Wellicht zijn ze bereid eigen vuurwerkafvalzakken te verstrekken.
- Vraag ook horeca te communiceren.
- Wijs scholen op het gratis lespakket '4vuurwerkveilig' dat verkrijgbaar is via www.veiligheid.nl/vuurwerk en combineer het met het verstrekken van vuurwerkafvalzakken, vuurwerkbrillen of veeger-en-blik.

Verschillende type opruimers

Niet iedereen is hetzelfde. De een is goed aan te spreken op zwerfafval, de ander vindt het betutteling. Onderzoeksbureau Motivaction onderscheidt vier groepen opruimers, die anders zijn in houding, gedrag en beleving ten aanzien van zwerfafval. Het is goed om u bewust te zijn van die verschillen wanneer u communiceert.

De types zijn:

- 1. Koplopers (14%):** vinden opruimen vanzelfsprekend, zijn de trekkers van opruimacties, spreken anderen aan op zwerfafval, voelen urgentie, zijn zich bewust van milieueffecten, vinden het niet schoon, zetten sociale druk en zijn vaker ouderen. Wat werkt bij de koploper? Erkenning, communicatietools om anderen over de streep te trekken, effecten uitdrukken, verantwoorde beloning.
- 2. Welwillenden (53%):** vinden opruimen ook vanzelfsprekend, maar gooien af en toe iets op de grond, zijn bereid om mee te doen aan acties, vinden zwerfafval een gezamenlijke verantwoordelijkheid van bewoners, zijn overtuigd van de maatschappelijke voordelen, ervaren sociale druk niet als vervelend en wensen meer afvalbakken op straat. Wat werkt bij de welwillenden? Sociale norm communiceren, inspanningen van anderen laten zien, refereren aan de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid en gemakkelijk maken door hulpmiddelen aan te bieden.
- 3. Twijfelaars (20%):** zijn gemaksgerechtigd, trekken zich weinig aan van de sociale omgeving, spreken elkaar niet aan, zijn niet gevoelig voor argumenten van eigen verantwoordelijkheid, voelen die bij meerdere partijen en zijn vaker jongeren. Wat werkt bij twijfelaars? Gemakkelijk maken (vuurwerkzakken, bezems, extra inzamelplekken), luchtig houden (beetje humor), investeren in kennis bij jongeren (valt later op zijn plek).
- 4. Ongemotiveerden (13%):** zijn niet geïnteresseerd in opruimacties, vinden sociale druk vervelend, zijn wel gevoelig voor persoonlijke baten en consequenties van het eigen handelen, maar minder voor gemeenschapsbelang en (sociale) regels. Wat werkt bij ongemotiveerden? Confronterende boodschappen zoals 'realiseert men zich wel wat de gevaren zijn van rondslingerend vuurwerk? Daar wil je toch niet verantwoordelijk voor zijn?'. Nadruk op eigen rommel, geen betutteling.

6. Handhaving: Ook op vuurwerkafval

Handhaving wordt in de periode van oud- en nieuw vooral ingezet op het illegaal bezit van vuurwerk, het illegaal afsteken en het veroorzaken van vernielingen. Interessant is om te onderzoeken of aanvullend beboet kan worden op zwerfafval. Daarnaast kan handhaving ook ingezet worden op het voorkomen en aanpakken van vuurwerkafval.

Mogelijke maatregelen:

- HALT-jongeren die betrappt zijn op het illegaal afsteken van vuurwerk inzetten bij het opruimen.
- Het gevoel van de pakkans verhogen door te communiceren over acties, controles en bekeuringen. Dat heeft ook uitstraling op het veroorzaken van vuurwerkafval.
- Bij horeca handhaven op de 25-meterregel.
- Laten zien dat ongewenst gedrag niet geaccepteerd wordt, door zichtbaar aanwezig te zijn (in uniform, in dienstwagen) op plaatsen waar veel vuurwerk afgestoken wordt.

7. Meten: Leren voor volgend jaar

Schoonheidsgraden zijn niet echt toe te passen bij vuurwerkafval. Toch is het goed om te weten wat het effect van de aanpak is geweest om te leren voor volgend jaar.

Mogelijke maatregelen:

- Meet het resultaat van een actie, bijvoorbeeld het aantal ingeleverde zakken en hoeveel bewoners, verenigingen, scholen etc. hebben deelgenomen.
- Houd tijdens gemeentelijke reiniging bij welke buurten/ straten wel of niet actief zijn met opruimen. Dit kan gebruikt worden in de communicatie als feedback.
- Meet hoeveel kilo vuurwerkafval door de reinigingsdienst bij elkaar is geveegd.

Handige links:

- > www.supportervanschoon.nl
- > www.veiligheid.nl/vuurwerk
- > www.halt.nl/veilige-wijk
- > www.netwijs.nl
- > www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/vuurwerk
- > www.motivaction.nl

Deze menukaart is tot stand gekomen in het kader van de Landelijke Aanpak Zwerfafval (LAZ) naar aanleiding van een casus van de gemeente Den Haag. NederlandSchoon, NVRD en Rijkswaterstaat werken samen in de Landelijke Aanpak Zwerfafval. Fotograaf: Roel Dijkstra

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

